

TEKIJÄNOIKEUSOPAS

TAIDETEOS

NÄYTTELYNJÄRJESTÄJILLE

NÄYTTELYSSÄ

KUVASTO

Seuraa Kuvastoa:

www.fb.com/Kuvasto

www.twitter.com/Kuvasto

www.kuvasto.fi

Graafinen suunnittelu: Fanni Perälä

Kuvat: Sanna Peurakoski

TAIDETEOSTEN KÄYTTÖ NÄYTTELYIDEN YHTEYDESSÄ

Näyttelyiden järjestäjät näyttävät taide-
näyttelyissä kokoelmateoksia ja taiteili-
joilta lainattuja teoksia. Pääsääntöises-
ti teosten käyttöön sovelletaan samoja
säännöksiä ja periaatteita teoksen omis-
tusoikeudesta riippumatta.

Kun näyttelyjärjestäjä sopii taide-
näyttelystä taiteilijan kanssa, tulee so-
pimuksessa kiinnittää huomiota tekijän
oikeuksiin. Tekijänoikeuslaissa on myös
joitakin erityisesti näyttelytoimintaan
liittyviä tekijänoikeuslain rajoitussään-
nöksiä. Näiden säännösten mukaan
teoksia voi käyttää vapaasti ilman teki-
jän lupaa.

KOKOELMATEOKSIA SAA NÄYTTÄÄ VAPAASTI

Taiteilijan myytyä teoksensa raukeavat taiteilijan näyttämis- ja levittämisoikeudet. Teoksen omistaja saa silloin vapaasti näyttää teosta esimerkiksi taidenäyttelyissä tai myydä teoksen. Omistaja voi asettaa myös rajoituksia teoksen käytölle. Esimerkiksi näyttelyjärjestäjät voivat rajoittaa omistamiensa teosten valokuvaamista. Nämä rajoitukset perustuvat tekijänoikeuden sijaan omistusoikeuteen.

Muutoin tekijänoikeus yleensä säilyy taiteilijalla teosmyynnin jälkeen. Teoksen omistaja tarvitsee näin ollen tekijän luvan, kun teoksen käyttö ei ole rajoitussäännösten nojalla vapaata. Esimerkiksi lupa teoksen käyttöön painotuotteita varten on hankittava taiteilijalta sekä teoksen kuvanneelta valokuvaajalta. Jos taiteilija kuuluu tekijänoikeusjärjestö Kuvastoon, myöntää Kuvasto luvan käyttöön taiteilijan puolesta.

TEKIJÄNOIKEUS NÄYTTELYTOIMINNASSA

”Oikeus tekijänoikeudelliseen näyttelykorvaukseen kuuluu kaikille kuvataiteilijoille.”

Teosten näyttäminen yleisölle taide­näyttelyissä on lähtökohtaisesti taiteilijan yksinoikeuksien piiriin kuuluva oikeus, ja teosten näyttämiseen tarvitaan tekijän lupa. Näyttämisen merkitystä kuvataiteilijalle voidaan verrata musiikin soittamiseen radiossa. Se on taideteosten tekijänoikeudellisesti merkittävin käyttömuoto. Näyttämisen ehdoista sovitaan näyttelysopimuksessa.

TEKIJÄNOIKEUDELLINEN NÄYTTELYKORVAUS

Teosten näyttämisestä maksettavaa tekijänoikeuskorvausta kutsutaan näyttelykorvaukseksi. Korvaus koskee taiteilijan omistamia, näyttelyssä esillä olevia taideteoksia. Taiteilijan näyttämis-

oikeus raukeaa, kun teos myydään tai luovutetaan pysyvästi. Kokoelmateokset eivät näin kuulu korvauksen piiriin. Korvausta ei makseta myöskään esimerkiksi toisen museon kokoelmista lainattujen teosten näyttämisestä.

Kun näyttelyssä on mukana Kuvaston edustamien taiteilijoiden teoksia, tulee näyttelyjärjestäjän tehdä Kuvastolle näyttelyilmoitus. Ilmoitus tehdään Kuvaston www-sivuilla verkkolomakkeella. Lomakkeessa näyttelyjärjestäjä ilmoittaa taiteilijalta näyttelyä varten lainatut teokset, ja Kuvasto perii korvauksen taiteilijan puolesta. Jos taiteilija ei kuulu Kuvastoon, sopii näyttelyjärjestäjä korvauksesta taiteilijan kanssa.

”Jos teoksen käyttö on tekijänoikeuslain rajoitussäännöksen perusteella vapaata, et tarvitse käyttöön erillistä lupaa.”

TEKIJÄNOIKEUDEN RAJOITUKSET

Tekijänoikeuslaissa tekijän oikeutta rajoitetaan näyttelyiden tapauksessa. Rajoitussäännöksen perusteella näyttelyssä mukana olevan teoksen saa kuvata painettuun näyttelyluetteloon tai muihinkin näyttelytiedotusmateriaaliin, kuten kutsuihin tai verkkosivuille ilman tekijän lupaa ja korvauksetta. Samoin näyttelyssä esillä olevan teoksen saa kuvata median päivantapahtuma- uutisointia tai näyttelyarvostelua varten.

NÄYTTELYLUETTELO SEKÄ MUUT PAINO- JA MYYNTITUOTTEET

Taidenäyttelyiden yhteydessä julkaitaan lähes poikkeuksetta jonkinlainen näyttelyluettelo sekä valmistetaan mui-

ta painotuotteita esimerkiksi museokaupassa myyntiä varten.

Näyttelyjärjestäjä saa käyttää näyttelyssä mukana olevien teosten kuvia näyttelyluettelossa vapaasti. Jos luettelossa on mukana näyttelyn ulkopuolisia teoksia, tarvitsee järjestäjä niille käyttöluvan. Vastaavasti järjestäjä tarvitsee luvan taideteosten käyttöön myyntiin tulevaisissa painotuotteissa, kuten julisteissa ja postikorteissa, sekä muissa tuotteissa.

Lupa tarvitaan myös esimerkiksi vanhojen, alun perin tiedotuskäyttöön tehtyjen näyttelyjulisteiden myyntiin. Painettua näyttelykatalogia saa kuitenkin myydä myös näyttelytymisen päätymisen jälkeen.

”Kun teoksen tekijänoikeudellinen suoja-aika on voimassa, edellyttää sen käyttö pääsääntöisesti tekijän lupaa. Suoja-aika on voimassa 70 vuotta taiteilijan kuoleman jälkeen.”

Jos taiteilija kuuluu Kuvastoon, käyttölupaa voi hakea Kuvaston verkkosivuilla. Muussa tapauksessa lupa käyttöön tulee pyytää taiteilijalta tai oikeudenhaltijoilta.

TAIDETEOSTEN KÄYTTÖ VERKOSSA JA SOMESSA

Näyttelyn tiedotusta ja markkinointia tehdään yhä useammin myös verkossa. Siksi on hyvä muistaa, että tekijänoikeuslain säännökset pätevät myös verkkoon ja sosiaaliseen mediaan.

Tekijänoikeuslaki sallii näyttelyssä mukana olevien taideteosten kuvien käytön näyttelynjärjestäjän verkkosivuilla ennen näyttelyä ja sen aikana.

Tällaiseksi tiedotuskäytöksi katsotaan muutamien esillä olevien teosten käyttö. Näyttelyn päätyttyä verkkoon laitettu kuva tulee poistaa.

Kun kokoelmissa tai näyttelyssä esillä olevia teoksia halutaan käyttää verkkosivuilla tiedotuskäyttöä laajemmin, tulee käyttöön saada tekijän lupa. Esimerkiksi verkkonäyttelyyn tai taidemuseon kokoelmien esittelyyn taidemuseon verkkosivuilla tarvitaan tekijän lupa.

Teosten käyttö sosiaalisessa mediasa on näyttelytiedotusta koskevan rajoitussäännöksen perusteella luvallista. Näyttelynjärjestäjän tulee silti sopia some-käytöstä taiteilijan kanssa erikseen,

”Muistathan, että tekijänoikeuslain säännökset koskevat myös verkkoa ja somea.”

sillä järjestäjä ei voi luovuttaa teoksen käyttöoikeuksia kolmannelle osapuolelle. Useimmat sosiaalisen median palvelut edellyttävät käyttöehdoissaan, että teoksen käyttöoikeus siirtyy palvelun rinnakkaisoikeudeksi. Tiedotuskäytön lisäksi näyttelynjärjestäjän tulisi sopia taiteilijan kanssa, onko yleisöllä oikeus kuvata ja julkaista taiteilijan teos somessa, sekä informoida näyttelykävijöitä sovitun mukaisesti kuvausluvasta.

Kuvasto myöntää tarvittaessa käytölupia edustamiensa kotimaisten ja ulkomaisten taiteilijoiden teosten käyttöön näyttelynjärjestäjien verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa ja erilai-

sisissa digiaineistoissa. Lupahakemus tehdään Kuvaston [www](http://www.kuvasto.fi)-sivujen verkkolomakkeella.

DIGITAALINEN NÄYTTELYLUETTELO

Joskus näyttelyluettelo julkaistaan myös verkossa. Digitaalisia luetteloja koskevat eri säännöt kuin painettuja näyttelyjulkaisuja, joissa näyttelyssä mukana olevia teoksia saa käyttää vapaasti. Digitaalinen näyttelyluettelo edellyttää teosten käytölle aina luvan oikeudenhaltijalta tai Kuvastolta, jos taiteilija kuuluu Kuvastoon. Luvanvaraisuus koskee myös painetun luettelon digitaalista versiota.

NÄYTTELYNJÄRJESTÄJÄN MUISTILISTA

- Tarkista, kuuluuko taiteilija Kuvastoon
- Sovi taiteilijan kanssa näyttelyssä mukana olevista teoksista (tyyppi ja määrä)
- Näyttelyn päätyttyä tee ilmoitus Kuvastolle verkkolomakkeella
- Pyydä taiteilijalta lupa teoksen tai teosten some-käyttöön
- Varmista taiteilijalta, onko yleisöllä lupa jakaa teoskuvia somessa
- Ohjeista yleisöä kuvausluvasta ja kuvankäytöstä somessa

Kuvasto hallinnoi tekijänoikeudellista korvausta Kuvastoon kuuluvien taiteilijoiden puolesta. Käytännössä se tarkoittaa, että Kuvasto sopii näyttelyjärjestäjien kanssa ehdoista, kerää näyttelykorvaukset järjestäjiltä ja tilittää korvaukset edelleen taiteilijoille.

APUA KUVASTOSTA

Kuvasto neuvoo näyttelyjärjestäjiä tekijänoikeuskysymyksissä. Jos et ole varma, tarvitsetko käyttöön luvan tai soveltuuko käyttöön jokin tekijänoikeuslain rajoitussäännös, ota yhteyttä Kuvastoon.

KÄYTTÖLUVAT HELPOSTI KUVASTOSTA

Kuvasto myöntää käyttöluvia edustamiensa kotimaisten ja ulkomaisten taiteilijoiden teosten käyttöön, kun niiden käyttö ei ole tekijänoikeuslain rajoitussäännösten nojalla vapaata. Käyttöluvia haetaan verkkolomakkeella Kuvaston [www-sivuilla](#). Hakemuksen perusteella Kuvasto sopii käytön ehdoista hakijan kanssa ja tilittää käytöstä laskutetut korvaukset edelleen taiteilijoille. Voimassa oleva käyttökorvaushinnasto löytyy Kuvaston verkkosivuilta.

Huomioithan, että joidenkin ulkomaisten taiteilijoiden tapauksessa lu-

pakäsittely saattaa kestää normaalia pidempään. Hae siis käyttöluvia hyvissä ajoin. Jos taiteilija hallinnoi oikeuksiaan itse, tulee teosten käytöstä sopia suoraan taiteilijan kanssa.

Kokoelmateosten tapauksessa Kuvasto voi myöntää luvan teosten käyttöön verkossa kaikkien oikeudenhaltijoiden puolesta — myös niiden taiteilijoiden, jotka eivät kuulu Kuvastoon. Tällaista massakäyttöön perustuvaa lupaa kutsutaan sopimuslisenssiksi. Se on käyttäjälle usein kätevin ratkaisu, kun taiteilijoita on lukuisa määrä.

KUVASTO LYHYESTI

Vuonna 1987 perustettu Kuvasto edustaa kotimaisia ja ulkomaisia visuaalisen alan taiteilijoita. Kuvasto myöntää käyttöilupia Kuvastoon kuuluvien taiteilijoiden teosten käyttöön sekä hallinnoi tekijänoikeudellista näyttelykorvausta ja jälleenmyyntikorvausta. Kuvaston taiteilija-asiakkaaksi voi liittyä tekijä, joka on luonut itsenäisen ja omaperäisen kuvataiteen teoksen.

ARVOA TAITEELLE

Visuaalisen alan taiteilijoiden
tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry

Iso Roobertinkatu 3-5 A 22
00120 Helsinki

p. 09 272 4022
kuvasto@kuvasto.fi
www.kuvasto.fi